

Aquesta adaptació és el fet que veiem repetint-se arreu en la nostra toponímia. *Torre Guilamanya* acabem de veure l'a. 1190 en el Penedès, erigida per un *Guilmany* (supra); *Torre-serona*, que de cap manera no s'explica tan bé com resposta en -ON del mateix NP en -ANE que ha donat *Castellserà* (art. supra); *Roca-Guina* (que deu ser simplement el castell roquer d'En *Guinard*); *Torena* (Alt Pallars), al costat de *Torèn*, del nom d'un got THURISIND (veg. art. *Torèn*, infra); *Focimanya* (*torre* ~) la «torre o vileta d'en FULKMANN» (art. supra); *Carrossa* la torre d'En *Carroç* (vol. I, 10); *La Ricarda* (al Baix Llobregat); *La Gombalda* (o *Gombaldes*) a Santes Creus; *Formiguera*, capital del Capcir, del NP FRUMIGAR.

I encara en altres llocs, sigui així o bé en plural: *Guimeranes* (art. supra); *Les Guilleumes*, al peu de Montserrat; *Escrigues*, veïnat de Merlès, al costat d'ASKARIK, -ICI (art. *Escriu*, supra); *Barrala* (te. Ascó), del NP *Barral* (veg., supra, *Barrau*, *Barravés*). No deu ser casual que en tots i cada un d'aquests exemples hi hagi a la base un NP germànic: car ho són, quasi tots, els noms que portaven aleshores els cavallers i gent de guerra (cf. E. T. C. I, 31-65).

En fi, en un ambient més llunyà *Xixona* reemplaça l'etimològic SEXÓN, ni més ni menys que WITZON → *Guissona*.

És ja la forma mateixa del nom *Guissona* que quasi ens acorralla, segons els dictats de la fonètica i la Lingüística, a un origen personal germànic: un nom en *gi-* oclusiva, de cap de les maneres no hauria pogut sortir d'un original llatí o pre-romà, car llavors tota inicial *gi-* o *ge-* (el mateix és encara més palés en *je-*) havia de passar a *gi-* (*ži-*), irremissiblement; en l'àrab no hi pensem, que no hi hauria arrel adequada, i *Guissona* seria ja massa al Nord per a això (els citats en nota són ja força més meridionals).

En el camp de l'antroponímia germànica es podria admetre un dilema: got. WITIZ-ON, en lloc de WITIZA; o bé WIZO, que és menys conegut. Tanmateix aquest també es troba ben documentat en fonts de la Baixa Francònia des del S. VIII; particularment dues cites de 1013 i 1015 en el *Niederrheinisches Urkundenbuch* (Fürstemann, 1627).

Val a dir que el gòtic WITIZA ens és més a prop, i està més ben assegurat per la lingüística comparada del germànic: l'arrel WIT- hi és de les més fecundes, i d'ella vénen tants noms nostres ben coneguts: *Guítard*, *Guítarriu*, *Guiter*, gc. *Guitalens* etc. De WITIZA, nom del famós rei visigot i de la seva prole traïdora que cridà els àrabs; *Witiza* abat de La Grassa, arran del Rosselló (aa. 913, 953: Monsalv. XII, 149, 180); dades que podríem ampliar a grapat. És sabut que d'aquí ve el NL conflentí *Guixà*; i el garrotxenc *Colitzà*, que en l'art. supra ha quedat aclarit com COLLE WITIZÁN.

Al costat de WITIZA, la morfologia del gòtic exigeix que hi hagués un WITIZO, -ON, que és el femení corresponent; mentre que en el germànic occidental (francic, alt-alemany etc.), són en -O els masculins: com

aquell WIZO, i en -A els femenins. Fonèticament ens conduïrien a *Guisson*, -ona tant l'un com l'altre. A això es redueix l'únic dubte que ens pot restar en aquesta etimologia antroponímica germànica. En tot cas, aquest dilema no és més que de matís. Però potser no hi ha un gran i veritable dilema. Hi seria si fos conegut un *wis-zo* de l'arrel comprovada *wis-*, però no existeix.²

En tot cas el NP WITIZO està ben comprovat en documents catalans. Un de tan arcaic com l'a. 840 ens mostra *Witizo* com el primer de la llista de frares de la congregació de Bellera, a l'Alt Pallars (Abadal, P. i R., n.º 17, p. 889.4); en datiu *Guitisoni*, testimoni en un doc. d'Urgell de 878, i *Guít[a]izo* amo de terres en un del Vallès, de 976. Com que són masculins (sembla que tots), han de ser noms fràncics o occidentals, no visigòtics.

Reparem que la desinència -ZA/-ZO es considera generalment com pròpia del gòtic entre les llengües germàniques (amb alguna escadussera expansió fora d'allà), i el seu valor és reconegudament hipocorístic; ara bé, si una propietat hi ha característica dels hipocorístics, és —en germànic, com pertot— llur propensió a pendre formes escurçades («kurzformen» que diuen ells): WIDO > *Guido*, *Guiu*, WILLI de WILHELM etc. Jo crec, doncs, que també en gòtic i en aquelles llengües germanes, WITIZA, -ZO, en llurs fases tardanes i populars es devia compendiar en WITZO, -ON; i aquesta és la forma que tenim en aquells pocs testimonis baix-franconians; que a fortiori existiria en el parlar d'aquells visigots i francs que, sota l'empenta dels exèrcits califals, es retiraren Catalunya amunt: KINTILA senyor de Mogrony; AIZO, parapetat a Ausona; anàlogament algun, o alguna, WITZO pogué retirar-se Segre amunt.

D'ell o d'un franc del mateix nom que anés a l'ala dreta de l'exèrcit de HLODOWIK el Piadós, que avançà fins a pendre *Barcinone*, ha de venir el nom de la TURRIS WITZON > *Guissona*. La «kurzform» la tenim també en docs. nostres, p. ex. a. 1069 *Gitza*, en el *Cart.* de Sant Cugat (II, 333) (cf. art. *Guixà*, infra).

Si no he vacil·lat a negar cap solidesa a l'opinió tan repetida de l'existència d'un nom ibèric de *Guissona* és no sols per raó de la Lingüística (que ja tanca de cop), sinó perquè no n'hi ha cap prova documental ni epigràfica que resisteixi a la crítica.³

És un error que ja fa temps que s'anava repetint. Es tracta d'una població *Ieso* (o *Iesso*) que hom suposava a base d'inscripcions, on figuren uns *Iessonenses*, que semblen nom de tribu, i que hom conjecturava, relacionats amb uns *Gessoriensens* citats per Plini: és per amor d'aquesta conjectura que Hübner —el cèlebre col·lector que identificà Βεσηδα de Ptolemeu amb St. Joan de les *Abadesses* [!]
— corregí allò en *Iessonenses*, correcció temerària: com si *Je* i *Ge* oclusiva tinguessin res en comú en temps pre-romans: induït per la confusió castellana GELU > *hielo* etc. És això el que alguns han donat com a text cert, quan no era